

WYMAGANIA NA EGZAMIN Z GEOGRAFII (ZAKRES ROZSZERZONY)

KLASA I

OBRAZ ZIEMI

- dokonuje podziału nauk geograficznych na dyscypliny
- wymienia źródła informacji geograficznej
- wymienia metody badań geograficznych
- wymienia rodzaje wykresów i diagramów
- podaje definicje mapy i skali
- wymienia elementy mapy
- określa rodzaje map
- wyróżnia rodzaje skal
- omawia i czyta legendę mapy
- rozpoznaje rodzaje map
- opisuje dowolny obszar na podstawie mapy turystyczno-topograficznej
- wskazuje różnice w sposobie przedstawiania rzeźby na mapie
- klasyfikuje mapy ze względu na różne kryteria
- porównuje i szereguje skale
- posługuje się podziałką mapy
- wymienia najczęściej stosowane metody prezentowania informacji na mapach
- rozróżnia formy rzeźby na mapie, analizując układ poziomic
- podaje przykłady wykorzystania mapy topograficznej
- odnajduje na mapie obiekty geograficzne przedstawione na fotografii
- wyjaśnia, na czym polega cyfrowa metoda prezentacji zjawisk GIS
- stosuje wybrane metody kartograficzne do prezentacji cech ilościowych i jakościowych środowiska geograficznego
- interpretuje dane liczbowe przedstawione za pomocą tabeli, wykresów i diagramów
- analizuje źródła kartograficzne oraz formułuje wnioski na ich podstawie
- stosuje różne rodzaje skal i przekształca je
- posługuje się skalą mapy do obliczenia odległości i powierzchni
- wyróżnia graficzne i kartograficzne metody przedstawiania informacji geograficznej
- posługuje się mapą hipsometryczną
- podaje przykłady zastosowania różnego rodzaju map

ZIEMIA WE WSZECHŚWIECIE

UCZEŃ:

- porównuje odległości we wszechświecie
- zna wiek wszechświata i Układu Słonecznego
- posługuje się terminami: *planeta, księżyc, planetoida, meteoroida, kometa*
- wymienia ciała niebieskie tworzące Układ Słoneczny
- wymienia planety Układu Słonecznego
- opisuje teorię heliocentryczną
- wyjaśnia znaczenie terminów: *ruch obiegowy, wysokość górowania Słońca, noc polarna i dzień polarny*
- podaje cechy ruchu obiegowego Ziemi
- wydziela strefy oświetlenia Ziemi i ich granice
- wyjaśnia znaczenie terminów: *ruch obrotowy, czas uniwersalny i czas strefowy*
- podaje cechy ruchu obrotowego
- podaje parametry fizyczne Słońca
- wymienia rodzaje czasów na Ziemi
- charakteryzuje i porównuje planety Układu Słonecznego, w tym Ziemię

- porównuje teorię heliocentryczną z teorią geocentryczną
- opisuje Słońce jako gwiazdę
- opisuje cechy ruchu obiegowego Ziemi na podstawie schematu
- podaje przyczyny zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku
- omawia czas trwania zmian długości dnia i nocy w różnych szerokościach geograficznych
- omawia widomą wędrówkę Słońca nad horyzontem na podstawie schematu
- charakteryzuje czas uniwersalny i czas strefowy
- podaje nazwy europejskich stref czasowych
- oblicza czas słoneczny dowolnego miejsca na Ziemi na podstawie różnicy długości geograficznej
- omawia czas urzędowy obowiązujący w niektórych państwach
- wyjaśnia, czym jest międzynarodowa linia zmiany daty
- oblicza wysokość górowania Słońca na dowolnej szerokości geograficznej w dniach równonocy i przesilen
- przedstawia dowody na ruch obrotowy Ziemi
- podaje przykłady i wskazuje skutki występowania siły Coriolisa dla środowiska przyrodniczego
- wykazuje zależność miejscowego czasu słonecznego od długości geograficznej
- oblicza miejscowy czas słoneczny z uwzględnieniem przekraczania międzynarodowej linii zmiany daty
- oblicza wysokość górowania Słońca na dowolnej szerokości geograficznej w dniach równonocy i przesilen
- przedstawia dowody na ruch obrotowy Ziemi
- podaje przykłady i wskazuje skutki występowania siły Coriolisa dla środowiska przyrodniczego
- wykazuje zależność miejscowego czasu słonecznego od długości geograficznej
- oblicza miejscowy czas słoneczny z uwzględnieniem przekraczania międzynarodowej linii zmiany daty

HYDROSFERA:

UCZEŃ:

- analizuje zasoby wodne w przyrodzie na podstawie wykresu
- wymienia elementy składowe cyklu hydrologicznego
- zna podział wszechoceanu na mapie świata
- wymienia rodzaje ruchów wody morskiej
- wymienia rodzaje prądów morskich i podaje ich przykłady
- wymienia źródła energii powodujące ruch wód morskich
- rozpoznaje na mapie rozkład prądów morskich na świecie
- wyjaśnia znaczenie terminów: *system rzeczny, dorzecze, dział wodny*
- wymienia rodzaje ustrojów rzecznych
- klasyfikuje jeziora wg pochodzenia misy jeziornej i żyzności oraz wskazuje je na mapie
- wyjaśnia znaczenie terminów: *lodowiec górski, firm, pole firmowe, granica wiecznego śniegu, jezior lodowcowy, wieloletnia zmarzlina*
- wymienia typy lodowców górskich (rozpoznaje na schemacie)
- wskazuje na mapie przykłady obszarów występowania lodowców górskich omawia na podstawie schematu budowę lodowca górskiego
- zna poziomy wód podziemnych
- wyjaśnia na podstawie schematu powstawanie wód artezyjskich i subartezyjskich
- wskazuje na mapie obszary występowania wód artezyjskich i subartezyjskich, wód termalnych i gejzerów

PROCESY ZEWNĘTRZNE (ENDOGENICZNE)

UCZEŃ:

- wymienia rodzaje źródeł wyjaśnia znaczenie terminów: *litosfera, astenosfera*
- wymienia główne pierwiastki i minerały budujące skorupę ziemską
- wymienia na podstawie schematu warstwy wnętrza Ziemi.
- wymienia główne minerały skałotwórcze

- podaje różnice między minerałem a skałą
- wyjaśnia znaczenie terminów: *skamieniałość przewodnia, wiek względny, wiek bezwzględny*
- wymienia przykłady skamieniałości przewodnich odczytuje z tabeli stratygraficznej najważniejsze wydarzenia w dziejach Ziemi wyjaśnia znaczenie terminów: *tektonika, strefa spreduingu strefa subdukcji, prądy konwekcyjne*
- rozróżnia na schemacie strefy spreduingu i subdukcji.
- Wymienia (rozpoznaj na ilustracji) typy genetyczne gór
- wymienia na podstawie schematu elementy wulkanu
- wymienia produkty erupcji wulkanicznych
- podaje przykłady obszarów wulkanicznych na świecie charakteryzuje przebieg zjawisk wulkanicznych
- klasyfikuje typy wulkanów według różnych kryteriów wyjaśnia znaczenie terminów: *trzęsienie ziemi, sejsmograf*
- wymienia rodzaje trzęsień ziemi
- wymienia skale opisujące trzęsienia ziemi
- wskazuje na mapie obszary występowania trzęsień ziemi

PROCESY ZEWNĘTRZNE (EGZOGENICZNE)

UCZEŃ:

- wyjaśnia znaczenie terminów: *wietrzenie, zwietrzelina*
- wymienia i rozróżnia rodzaje wietrzenia
- wymienia produkty wietrzenia
- wymienia rodzaje wietrzenia fizycznego wyjaśnia znaczenie terminów: *denudacja, ruchy masowe, erozja*
- rozpoznaje na ilustracji podstawowe rodzaje ruchów masowych
- wyjaśnia znaczenie terminu *krasowienie*
- wymienia formy krasu powierzchniowego i podziemnego
- wymienia (rozpoznaje na ilustracji) rodzaje erozji rzecznej
- wymienia elementy doliny rzecznej
- podaje przykłady rzek o różnych typach ujść
- wymienia podstawowe formy powstałe w wyniku działalności lodowca górskiego
- podaje przykłady lodowców górskich na świecie
- rozpoznaje formy powstałe w wyniku niszczącej i budującej działalności wiatru
- wymienia rodzaje pustyń i wskazuje ich przykłady na mapie
- wyjaśnia znaczenie terminów: *abrazja, platforma abrazyjna, nisza abrazyjna, rozpoznaje na ilustracji w.w formy.*
- Rozpoznaje na mapie podstawowe typy wybrzeży

BIOSFERA

UCZEŃ:

- wymienia czynniki rozwoju gleb
- wymienia na podstawie schematu poziomy glebowe
- wymienia podstawowe typy gleb
- rozróżnia gleby strefowe i astrefowe podaje nazwy formacji roślinnych na świecie
- wymienia czynniki wpływające na zróżnicowanie szaty roślinnej na Ziemi
- wymienia dominujące gatunki roślin w każdej ze stref roślinnych

KLASA II

ZMIANY NA MAPIE POLITYCZNEJ

UCZEŃ

- wyjaśnia znaczenie terminów: *państwo, granica państwa, enklawa, eksklawa, terytorium zależne*
- podaje różnice w powierzchni wybranych państw na świecie
- wymienia największe i najmniejsze państwa świata i wskazuje je na mapie
- podaje aktualną liczbę państw świata
- wyjaśnia znaczenie terminów: *kolonializm, dekolonizacja*
- wyjaśnia różnicę między integracją dezintegracją państw

- wymienia państwa powstałe po 1989 roku i wskazuje je na mapie świata
- podaje przykłady organizacji międzynarodowych
- podaje przyczyny konfliktów zbrojnych na świecie
- wyjaśnia znaczenie terminu *terroryzm*
- wskazuje różnice między terroryzmem a konfliktem zbrojnym
- wymienia podstawowe wskaźniki rozwoju gospodarczego i społecznego państw,
- wyjaśnia, czym jest PKB
- wskazuje na mapie granice oraz stolicy wybranych państw
- wskazuje na mapie świata obszary kolonialne światowych mocarstw w połowie XX w.
- wymienia państwa europejskie, które w połowie XX w. miały posiadłości kolonialne
- wymienia płaszczyzny integracji państw lub obszarów
- wymienia główne cele działalności wybranych organizacji międzynarodowych
- wskazuje na mapie świata obszary ważniejszych konfliktów zbrojnych i miejsca zamachów terrorystycznych
- wymienia cechy terroryzmu
- wymienia czynniki wpływające na rozwój państw
- omawia prawidłowości zróżnicowaniu przestrzennym państw świata pod względem PKB *per capita*
- wyjaśnia, czym są HDI i MPI
- wymienia kraje o najwyższych i najniższych wartościach HDI oraz o najwyższych wartościach MPI
- omawia podział terytorialny mórz i oceanów
- podaje przykłady enklaw, eksklaw i terytoriów zależnych na świecie oraz wskazuje je na mapie
- omawia przyczyny rozpadu systemu kolonialnego
- przedstawia wpływ kolonializmu i dekolonizacji na ludność byłych kolonii oraz jej kulturę i migracje
- podaje przyczyny procesów dezintegracyjnych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej pod koniec XX w.
- opisuje działalność ONZ
- omawia przyczyny współczesnych konfliktów zbrojnych w wybranych regionach świata
- rozpoznaje wybrane konflikty zbrojne
- omawia przyczyny zwiększania się dysproporcji w rozwoju społeczno--gospodarczym państw
- opisuje wpływ kolonializmu na współczesny podział polityczny świata
- omawia skutki kolonializmu i dekolonizacji
- opisuje kształtowanie się mapy politycznej świata do 1989 roku
- omawia wpływ przemian społeczno-ustrojowych po 1989 roku na podział polityczny świata
- analizuje przyczyny i skutki integracji europejskiej
- porównuje strukturę PKB państw znajdujących się na różnych poziomach rozwoju gospodarczego
- omawia prawidłowości przestrzenne w zróżnicowaniu państw świata pod względem PKB, HDI i MPI
- porównuje cechy krajów o różnym poziomie rozwoju społeczno--gospodarczego na wybranych przykładach
- omawia znaczenie Unii Europejskiej w przemianach społeczno-gospodarczych państw członkowskich
- omawia wpływ konfliktów zbrojnych na społeczeństwo i gospodarkę państw
- porównuje ekonomiczne, demograficzne i społeczne cechy państw o różnym poziomie rozwoju gospodarczego

LUDNOŚĆ I OSADNICTWO

UCZEŃ:

- podaje aktualną liczbę ludności świata
- wymienia najludniejsze państwa świata
- wyjaśnia znaczenie terminów: *przyrost naturalny, współczynnik urodzeń, współczynnik zgonów, współczynnik przyrostu naturalnego*
- wyjaśnia znaczenie terminów: *eksplozja demograficzna, regres demograficzny*
- omawia model przejścia demograficznego
- ocenia skutki eksplozji demograficznej i regresu demograficznego
- wymienia etapy rozwoju demograficznego ludności
- wyjaśnia znaczenie terminu *współczynnik dzietności*

- wymienia typy demograficzne społeczeństw
- podaje przykłady państw, których społeczeństwa się starzeją
- wymienia czynniki rozmieszczenia ludności na Ziemi
- wymienia bariery osadnicze
- wyjaśnia znaczenie terminów: *ekumena, subekumena, anekumena, gęstość zaludnienia*
- omawia prawidłowości w rozmieszczeniu ludności na świecie
- wymienia najgęściej zaludnione kraje na świecie
- wyjaśnia znaczenie terminów: *imigracja, emigracja, reemigracja, saldo migracji, współczynnik salda migracji*
- dokonuje podziału migracji ze względu na zasięg
- podaje główne kierunki współczesnych migracji na świecie
- omawia przyczyny i skutki migracji zagranicznych na świecie
- wskazuje na mapie przykładowe kraje emigracyjne i kraje imigracyjne
- wymienia państwa, które w ostatnim czasie przyjęły najwięcej uchodźców
- wymienia odmiany ludzkie
- wyjaśnia znaczenie terminów: *rasizm, mniejszość narodowa, mniejszość etniczna*
- omawia różnice w zaludnieniu regionów
- przedstawia społeczno-ekonomiczne i ekologiczne skutki nadmiernej koncentracji ludności
- podaje przyczyny eksplozji demograficznej i regresu demograficznego
- podaje przykłady państw, w których występuje eksplozja demograficzna lub regres demograficzny
- porównuje piramidy wieku i płci sporządzone dla wybranych krajów świata
- wymienia przyczyny starzenia się społeczeństw
- omawia wybrane czynniki rozmieszczenia ludności na świecie
- wskazuje obszary największej i najmniejszej koncentracji ludności na świecie
- oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia
- oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego
- podaje główne przyczyny migracji zagranicznych na świecie
- wskazuje na mapie przykłady krajów o dodatnim i ujemnym saldzie migracji zagranicznych
- wyjaśnia, czym jest uchodźstwo
- opisuje rozmieszczenie odmian ludzkich na świecie
- wymienia przykłady krajów jednolitych oraz zróżnicowanych pod względem narodowościowymi etnicznym
- analizuje dynamikę zmian liczby ludności świata
- omawia zróżnicowanie przyrostu naturalnego na świecie
- opisuje etapy rozwoju demograficznego na wybranych przykładach
- omawia zróżnicowanie struktury wieku na świecie
- charakteryzuje typy demograficzne społeczeństw na podstawie piramidy wieku i płci na wybranych przykładach
- przedstawia uwarunkowania rozmieszczenia ludności na świecie
- opisuje bariery ograniczające osadnictwo i podaje ich przykłady
- omawia współczesne migracje zagraniczne i wymienia kraje, do których w ostatnich latach przybyło najwięcej imigrantów
- wyjaśnia przyczyny dodatniego lub ujemnego salda migracji w wybranych krajach świata
- przedstawia rozmieszczenie państwa o dodatnim i ujemnym saldzie migracji
- wskazuje różnice między uchodźstwem a migracjami ekonomicznymi
- przedstawia podział indoeuropejskiej rodziny językowej
- opisuje zróżnicowanie religijne ludności świata
- omawia główne założenia wybranych religii
- przedstawia wartości wyznawane przez społeczności należące do poszczególnych kręgów kulturowych
- omawia różnice w pojmowaniu przestrzeni przez społeczności znajdujące się na innym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego i żyjące w odmiennych warunkach przyrodniczych
- omawia czynniki kształtujące sieć wiejską i sieć miejską

- wyjaśnia zależność między udziałem ludności wiejskiej w całkowitej liczbie mieszkańców a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju
- opisuje nowe funkcje obszarów wiejskich
- analizuje zróżnicowanie struktury wykształcenia ludności na świecie
- omawia konsekwencje zróżnicowania kulturowego ludności świata
- omawia różnice w postrzeganiu przestrzeni w różnych kręgach kulturowych
- opisuje przemiany w osadnictwie wiejskim w różnych regionach świata
- omawia przyczyny wyludniania się obszarów wiejskich na przykładzie Europy
- dostrzega związki między wykształceniem ludności a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju
- opisuje wpływ wybranych religii na życie człowieka i gospodarkę
- wyjaśnia na przykładach przyczyny różnic w postrzeganiu przestrzeni przez społeczności należące do różnych kręgów kulturowych
- zna pojęcie wskaźnika urbanizacji
- wyjaśnia różnice między procesami urbanizacji zachodzącymi w państwach o niskim i wysokim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego
- analizuje przyczyny i skutki urbanizacji w wybranych regionach świata
- wiąże typy fizjonomiczne miast z kręgami cywilizacyjnymi oraz poziomem rozwoju gospodarczego
- omawia i rozpoznaje formy zespołów miejskich na świecie

ROLNICTWO

UCZEŃ

- wymienia i opisuje przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa
- wymienia formy użytkowania ziemi
- wymienia typy rolnictwa
- wskazuje na mapie główne regiony rolnicze na świecie
- wymienia główne cechy rolnictwa uprzemysłowionego i rolnictwa ekologicznego
- wyjaśnia znaczenie terminu *GMO*
- wymienia państwa, w których uprawia się rośliny modyfikowane genetycznie
- wymienia główne rośliny uprawne
- wymienia głównych producentów ryżu, pszenicy i ziemniaków na świecie
- wyjaśnia różnicę między chowem a hodowlą zwierząt
- wymienia typy chowu zwierząt
- wymienia państwa o największym pogłowie wybranych zwierząt gospodarskich
- wymienia główne typy lasów
- wyjaśnia znaczenie terminów: *lesistość*, *wskaźnik lesistości*
- wymienia funkcje lasów
- wyjaśnia różnicę między chowem a hodowlą zwierząt
- wymienia typy chowu zwierząt
- wymienia państwa o największym pogłowie wybranych zwierząt gospodarskich
- wyjaśnia znaczenie terminów: *rybactwo*, *rybołówstwo*, *akwakultura*, *marikultura*
- wyjaśnia, na czym polega intensywność produkcji rolnej
- wskazuje główne różnice między rolnictwem ekstensywnym a rolnictwem intensywnym
- omawia czynniki rozwoju rolnictwa uprzemysłowionego
- przedstawia zasady rolnictwa ekologicznego
- podaje przykłady zastosowania wybranych roślin uprawnych
- omawia różnice między chowem intensywnym a chowem ekstensywnym
- wykazuje różnice między rolnictwem uprzemysłowionym a rolnictwem ekologicznym oraz przedstawia ich wady i zalety
- opisuje rozmieszczenie i wielkość produkcji ważniejszych uprawna świecie
- wymienia czołowych producentów wybranych roślin uprawnych
- charakteryzuje rozmieszczenie i wielkość pogłowia wybranych zwierząt gospodarskich na świecie

- charakteryzuje warunki uprawy roślin: zbożowych, strączkowych, bulwiastych i korzeniowych oraz przemysłowych, a także warzyw i owoców oraz używek
- wykazuje skutki rabunkowej gospodarki leśnej w wybranych regionach świata
- omawia wzrost udziału akwakultury w rybactwie
- charakteryzuje główne regiony rolnicze świata
- analizuje przestrzenne zróżnicowanie chowu poszczególnych zwierząt gospodarskich i wyjaśnia jego przyczyny
- uzasadnia konieczność racjonalnego gospodarowania zasobami leśnymi na świecie
- rozumie zasady zrównoważonej gospodarki leśnej i ochrony przyrody

PRZEMYSŁ

UCZEŃ:

- dokonuje podziału czynników lokalizacji przemysłu
- wymienia najważniejsze przyrodnicze, techniczno--ekonomiczne i społeczno-polityczne czynniki lokalizacji przemysłu
- wymienia różnice między przymusową a związaną lokalizacją przemysłu
- omawia przyrodnicze czynniki lokalizacji przemysłu
- opisuje zmiany znaczenia czynników lokalizacji przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii w procesie rozwoju cywilizacyjnego
- wymienia działy przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii (high-tech)
- charakteryzuje wybrane technopole na świecie i wskazuje je na mapie
- podaje czynniki lokalizacji przemysłu tradycyjnego i przemysłu high-tech
- wyjaśnia znaczenie terminów: *industrializacja*, *dezindustrializacja*, *reindustrializacja*
- podaje przykłady dezindustrializacji i reindustrializacji na świecie i w Polsce
- wymienia czynniki koncentracji przemysłu
- wymienia formy koncentracji przemysłu tradycyjnego
- zna rozmieszczenie ważniejszych okręgów przemysłowych na świecie
- wyjaśnia znaczenie terminu *budownictwo*
- wymienia czynniki rozwoju budownictwa
- podaje nazwy odnawialnych i nieodnawialnych źródeł energii
- wymienia główne surowce energetyczne
- wymienia największych producentów surowców energetycznych na świecie
- wymienia głównych producentów i konsumentów energii elektrycznej na świecie
- wymienia typy elektrowni oraz przedstawia zalety i wady wybranych typów elektrowni
- omawia znaczenie energetyki jądrowej na świecie
- omawia pozytywne i negatywne skutki rozwoju energetyki jądrowej
- określa udział poszczególnych źródeł energii w bilansie energetycznym świata
- omawia bilans energetyczny Polski
- dostrzega prawidłowości w zmianach udziału nieodnawialnych i odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym świata
- przedstawia strukturę produkcji energii według typów elektrowni w wybranych krajach
- podaje cechy przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii
- porównuje czynniki lokalizacji przemysłu tradycyjnego z czynnikami przemysłu zaawansowanych technologii
- wskazuje różnice między dezindustrializacją a reindustrializacją przemysłu
- podaje przyczyny dezindustrializacji
- przedstawia różnice między ośrodkiem przemysłowym a okręgiem przemysłowym
- omawia etapy rozwoju okręgu przemysłowego
- przedstawia rozmieszczenie surowców energetycznych na świecie
- przedstawia bilans energetyczny i jego zmiany na przestrzeni wieków
- porównuje cechy przemysłu tradycyjnego z cechami przemysłu zaawansowanych technologii
- opisuje rozmieszczenie przemysłu tradycyjnego oraz przemysłu high--tech na świecie
- omawia czynniki warunkujące powstanie technopolii

USŁUGI

UCZEŃ:

- klasyfikuje usługi według różnych systemów
 - charakteryzuje usługi podstawowe i usługi wyspecjalizowane
 - omawia zróżnicowanie sektora usługowego na świecie
 - omawia znaczenie usług w gospodarce państw
- wymienia rodzaje transportu i kryteria jego podziału
- podaje czynniki rozwoju transportu
 - przedstawia wady i zalety poszczególnych rodzajów transportu
- wyjaśnia znaczenie terminu *łączność*
- omawia rozwój łączności
- przedstawia podział łączności
- wymienia przejawy kształtowania się społeczeństwa informacyjnego
- wyjaśnia, czym jest *kapitał ludzki*
- przedstawia wydatki państwa na edukację w wybranych krajach
- wymienia państwa przeznaczające największe nakłady na działalność badawczo-rozwojową
- wymienia największe banki świata
- wyjaśnia znaczenie terminów: *handel zagraniczny, eksport, import, reeksport, bilans handlowy*
- wymienia przedmioty handlu międzynarodowego
- wyjaśnia znaczenie terminu *turystyka*
- wymienia rodzaje turystyki
 - opisuje rodzaje turystyki
 - przedstawia przyczyny szybkiego rozwoju turystyki na świecie
 - przedstawia ograniczenia w rozwoju turystyki
- wymienia kraje, z których przyjeżdża do Polski najwięcej turystów
- podaje czynniki wpływające na atrakcyjność turystyczną
- wymienia regiony najczęściej odwiedzane przez turystów
- wskazuje na mapie główne regiony turystyczne
- wymienia czynniki wpływające na innowacyjność i rozwój gospodarki opartej na wiedzy
- wymienia główne centra finansowe na świecie
- podaje czynniki wpływające na rozwój handlu międzynarodowego
- wyjaśnia, na czym polega międzynarodowy przepływ kapitału między państwami
- omawia kierunki międzynarodowej wymiany towarowej
- wymienia głównych partnerów handlowych Polski
- omawia rozwój ruchu turystycznego na świecie
 - opisuje skutki rozwoju turystyki na świecie
- charakteryzuje wybrany region turystyczny świata
- omawia udział poszczególnych regionów świata w ogólnej liczbie przyjazdów turystycznych
- omawia cele Światowej Organizacji Handlu (WTO)
- przedstawia strukturę towarową wymiany handlowej w wybranych krajach
- omawia strukturę handlu zagranicznego Polski
- przedstawia główne założenia działalności Światowej Organizacji Sprawiedliwego Handlu (WFTO)
 - opisuje atrakcyjność turystyczną wybranych regionów turystycznych świata
- omawia pozytywne i negatywne skutki kształtowania się społeczeństwa informacyjnego

WPŁYW CZŁOWIEKA NA ŚRODOWISKO

UCZEŃ:

- wyjaśnia znaczenie terminów: *środowisko przyrodnicze, środowisko geograficzne, antropopresja*
- podaje przykłady konfliktów ekologicznych
- wymienia źródła zanieczyszczeń atmosfery spowodowane działalnością człowieka

- podaje głównych producentów gazów cieplarnianych w Europie
- wymienia rodzaje smogu
- podaje przyczyny występowania smogu
- wymienia najważniejsze zjawiska związane z zanieczyszczeniem atmosfery
- wyróżnia podstawowe rodzaje zanieczyszczeń atmosfery
- wymienia antropogeniczne źródła zanieczyszczeń atmosfery
- wyjaśnia, w jaki sposób powstaje nadmierny efekt cieplarniany i omawia jego wpływ na globalne ocieplenie
- opisuje mechanizm powstawania dziury ozonowej
- wymienia źródła zanieczyszczeń hydrosfery spowodowane działalnością człowieka
- wyjaśnia znaczenie pojęcia *agrotechnika*
- wymienia zagrożenia dla środowiska przyrodniczego spowodowane rolnictwem
- wymienia systemy gospodarowania ziemią uprawną
- wymienia rodzaje kopalń i podaje nazwy wydobywanych w nich surowców
- wyjaśnia znaczenie terminu *rekultywacja*
- podaje przykłady negatywnego wpływu transportu i turystyki na środowisko przyrodnicze
- podaje definicję pojęcia *krajobraz kulturowy*
- wymienia formy ochrony krajobrazu

wyjaśnia znaczenie terminów: *rekultywacja krajobrazu*, *renaturalizacja krajobrazu*, *rewitalizacja krajobrazu*

- dostrzega konflikt interesów w relacjach człowiek – środowisko przyrodnicze
- wyjaśnia, na czym polega zrównoważony rozwój
- omawia cele zrównoważonego rozwoju
- wymienia najważniejsze zjawiska związane z zanieczyszczeniem atmosfery
- wyróżnia podstawowe rodzaje zanieczyszczeń atmosfery
- wymienia antropogeniczne źródła zanieczyszczeń atmosfery
- omawia wykorzystywanie wody przez człowieka
- wymienia wielkie inwestycje hydrotechniczne i wskazuje je na mapie
- wyjaśnia, na czym polegają chemizacja i mechanizacja rolnictwa
- omawia metody wydobywania surowców w kopalniach otworowych, głębinowych i odkrywkowych
- podaje przykłady rekultywacji obszarów pogórnictwa w Polsce
- wymienia elementy środowiska geograficznego, które podlegają negatywnemu wpływowi transportu
- podaje główne zagrożenia dynamicznego rozwoju turystyki dla środowiska przyrodniczego
- wymienia elementy krajobrazu kulturowego miejskiego i krajobrazu kulturowego wiejskiego
- podaje przykłady najbardziej zanieczyszczonych ośrodków miejskich w Polsce
- wymienia wielkie inwestycje hydrotechniczne i wskazuje je na mapie
- opisuje zasady zrównoważonego rozwoju
- wyjaśnia, w jaki sposób działalność gospodarcza człowieka narusza stosunki wodne
- omawia wpływ chemizacji i mechanizacji rolnictwa na środowisko przyrodnicze
- wyjaśnia, na czym polega melioracja
- wymienia negatywne skutki działalności górniczej w poszczególnych rodzajach kopalń
- wyjaśnia, jak powstaje lej depresyjny
- opisuje, na czym polega rekultywacja terenów pogórnictwa
- omawia wpływ transportu na zanieczyszczenie powietrza, wód i gleby, a także na przekształcenie krajobrazu oraz florę i faunę
- opisuje wpływ działalności turystycznej na środowisko geograficzne
- omawia proces degradacji krajobrazu miejskiego
- opisuje działania człowieka prowadzące do degradacji krajobrazu wiejskiego
- omawia rodzaje i cele działań rewitalizacyjnych
-

KLASA III

ZRÓŻNICOWANIE ŚRODOWISKA GEOGRAFICZNEGO POLSKI

UCZEŃ:

- podaje powierzchnię Polski oraz długość jej granic lądowych i morskich
- wymienia państwa graniczące z Polską i wskazuje je na mapie
- wymienia na podstawie mapy najdalej wysunięte punkty w Polsce oraz podaje ich współrzędne geograficzne
- wyjaśnia znaczenie terminów: *wyłączna strefa ekonomiczna*, *wody terytorialne*, *morskie wody wewnętrzne*
- wymienia na podstawie mapy geologicznej trzy wielkie struktury geologiczne, w których granicach leży terytorium Polski
- podaje przykłady najważniejszych wydarzeń geologicznych w poszczególnych erach i okresach
- wskazuje na mapie rozmieszczenie głównych surowców mineralnych Polski
- przedstawia podział dziejów Ziemi na ery i okresy
- przedstawia podział surowców mineralnych ze względu na zastosowanie
- wymienia czynniki wpływające na ukształtowanie powierzchni Polski
- podaje nazwy i wysokości kulminacji w poszczególnych pasach rzeźby terenu
- wymienia pasy rzeźby terenu w Polsce i wskazuje ich zasięg na mapie
- omawia zasięgi zlodowaceń na obszarze Polski na podstawie mapy
- wymienia formy polodowcowe występujące na obszarze Polski
- omawia rozmieszczenie form polodowcowych na obszarze Polski na podstawie mapy
- podaje różnice między krajobrazem młodoglacjalnym a krajobrazem staroglacjalnym
- wymienia klimatyczne pory roku
- wymienia czynniki wpływające na klimat Polski
- przedstawia wpływ mas powietrza na pogodę w Polsce
- omawia zróżnicowanie przestrzenne temperatury powietrza, opadów atmosferycznych, okresu wegetacyjnego i wiatrów w Polsce
- wyjaśnia, czym jest bilans wodny
- opisuje przyczyny niedoborów wody w Polsce
- podaje przyczyny powstawania powodzi w Polsce
- wymienia główne cechy sieci rzecznej w Polsce na podstawie mapy
- wskazuje na mapie zlewiska i dorzecza głównych rzek Polski
- wyjaśnia znaczenie terminu *jeziorność*
- charakteryzuje główne typy genetyczne jezior Polski na wybranych przykładach
- wymienia najmniejsze i największe jeziora w Polsce i wskazuje je na mapie
- wymienia największe sztuczne zbiorniki w Polsce i wskazuje je na mapie
- omawia funkcje sztucznych zbiorników w Polsce
- wskazuje obszary nadwyżek i niedoborów wody w Polsce
- opisuje położenie Morza Bałtyckiego
- podaje nazwy państw położonych nad Morzem Bałtyckim
- wymienia wyspy Morza Bałtyckiego i podaje ich przynależność państwową
- wymienia typy wybrzeży Morza Bałtyckiego
- odczytuje z mapy średnie wartości zasolenia oraz temperatury powierzchniowej warstwy wody w Bałtyku
- wyjaśnia różnice między astronomicznymi, kalendarzowymi i klimatycznymi porami roku
- opisuje rozmieszczenie jezior w Polsce
- porównuje powierzchnię i głębokość głównych jezior Polski na podstawie danych statystycznych
- przedstawia cechy Morza Bałtyckiego na podstawie mapy tematycznej
- omawia genezę Morza Bałtyckiego na podstawie map tematycznych
- omawia zróżnicowanie zasolenia i temperatury powierzchniowej warstwy wody w Bałtyku
- opisuje florę i faunę Bałtyku

- omawia czynniki wpływające na temperaturę wód powierzchniowych Morza Bałtyckiego na podstawie mapy
- podaje przyczyny zróżnicowania zasolenia wód Morza Bałtyckiego na podstawie mapy
- charakteryzuje linię brzegową i typy wybrzeży Morza Bałtyckiego

- omawia formy ochrony Morza Bałtyckiego

ZWIĄZKI MIĘDZY ELEMENTAMI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

UCZEŃ:

- opisuje położenie i obszar Tatr
- wskazuje na mapie przebieg granicy między Tatrami Wysokimi a Tatrami Zachodnimi
- wymienia czynniki wpływające na krajobraz Tatr
- przedstawia podział Tatr
- wymienia formy rzeźby wysokogórskiej
- charakteryzuje wody powierzchniowe Tatr
- opisuje świat zwierząt w Tatrach
- wymienia piętra klimatyczno-roślinne w Tatrach
- omawia budowę geologiczną Tatr na podstawie schematu
- omawia wpływ procesów zewnętrznych na rzeźbę Tatr
- porównuje środowisko przyrodnicze Tatr Wysokich ze środowiskiem przyrodniczym Tatr Zachodnich
- wymienia formy polodowcowe i formy krasowe występujące w Tatrach
- wymienia cechy klimatu Tatr
- charakteryzuje działalność gospodarczą w Tatrach
- opisuje korzyści i zagrożenia związane z rozwojem turystyki w Tatrach
- wyjaśnia znaczenie terminu *flisz karpacki*
- omawia piętrowość roślinną w Bieszczadach
- omawia budowę geologiczną Sudetów jako przykładu gór zrębowych
- wymienia skały dominujące w budowie geologicznej poszczególnych pasm sudeckich
- charakteryzuje poszczególne pasma Sudetów
- omawia cechy środowiska przyrodniczego Sudetów
- omawia budowę geologiczną Gór Świętokrzyskich
- charakteryzuje dzieje geologiczne pasa wyżyn
- opisuje zróżnicowanie środowiska przyrodniczego pasa wyżyn
- opisuje rzeźbę krasową na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej na podstawie infografiki
- wymienia główne surowce mineralne występujące na wyżynach
- przedstawia warunki powstawania węgla kamiennego
- wymienia góry średnie i góry niskie w Polsce.
- omawia położenie Gór Świętokrzyskich
- omawia cechy środowiska przyrodniczego Gór Świętokrzyskich
- wyjaśnia znaczenie terminu *gołoborza*
- wymienia parki narodowe w górach
- opisuje położenie i obszar pasa wyżyn
- wyróżnia główne jednostki w pasie wyżyn i wskazuje je na mapie
- opisuje zlodowacenia na obszarze pasa nizin
- przedstawia rzeźbę pasa nizin
- podaje cechy krajobrazu staroglacjalnego
- opisuje położenie i obszar nizin
- wymienia nazwy parków narodowych pasa nizin
- omawia proces powstawania pradolin i ich przebieg na obszarze pasa nizin na podstawie mapy
- wyjaśnia genezę pól wydmywanych występujących w pasie nizin
- porównuje warunki klimatyczne Niziny Śląskiej z warunkami klimatycznymi Niziny Północnopodlaskiej
- omawia wpływ budowy geologicznej na występowanie surowców mineralnych i wód głębinowych w pasie nizin

- wskazuje na mapie duże aglomeracje w pasie nizin
- opisuje położenie i obszar pasa pojezierzy
- wymienia regiony wchodzące w skład pojezierzy
- omawia zlodowacenia na obszarze pojezierzy
- omawia wpływ lądolodu na rzeźbę pojezierzy
- charakteryzuje użytkowanie terenu na pojezierzach
- wymienia największe kompleksy leśne pojezierzy i podaje nazwy krain, na których obszarze się one znajdują
- wymienia największe jeziora pasa pojezierzy i wskazuje je na mapie
- podaje cechy krajobrazu młodoglacjalnego na obszarze pojezierzy
- opisuje warunki klimatyczne występujące na pojezierzach
- opisuje cechy krajobrazu pasa pobrzeży
- opisuje etapy powstawania delty Wisły na obszarze Żuław Wiślanych
- omawia procesy powstawania mierzei i klifu na podstawie schematu
- charakteryzuje środowisko przyrodnicze Żuław Wiślanych charakteryzuje krajobrazy wyróżnione ze względu na rzeźbę terenu
- wymienia czynniki rzeźbotwórcze wpływające na rzeźbę poszczególnych regionów pasa pobrzeży
- charakteryzuje wody powierzchniowe w pasie pobrzeży
- przedstawia czynniki wpływające na rzeźbę pasa pobrzeży
- opisuje położenie, obszar i granice pasa pobrzeży
- wyróżnia krainy wchodzące w skład pasa pobrzeży
- charakteryzuje środowisko przyrodnicze poszczególnych regionów pasa pobrzeży
- charakteryzuje typy wybrzeży Morza Bałtyckiego
- omawia wpływ Morza Bałtyckiego na klimat pobrzeży
- opisuje działalność gospodarczą w pasie pobrzeży
 - wymienia nadmorskie miejscowości i podaje ich funkcje
- omawia zależności między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego w pasie pojezierzy
- charakteryzuje czynniki zagrażające krajobrazom
- przedstawia główne cechy wybranych krajobrazów przyrodniczych
- wymienia czynniki wpływające na zachowanie krajobrazów zbliżonych do pierwotnych
- charakteryzuje krajobraz kulturowy wielkich miast Polski na przykładzie Warszawy
- charakteryzuje krajobraz górniczy na przykładzie kopalni w Bełchatowie

MATERIAŁY PODSTAWOWE:

Podręczniki do geografii dla liceum ogólnokształcącego Wydawnictwa Nowa Era części 1,2 i 3 zakres rozszerzony,
Atlas Geograficzny dla liceum ogólnokształcącego Nowa Era

MATERIAŁY DODATKOWE

<https://www.geografia24.eu/>

<https://zpe.gov.pl/ksztalcenie-ogolne/szkola-ponadpodstawowa/geografia>